

ZÁKLADNÍ POKYNY PRO KONTAKT SE SLUCHOVĚ POSTIŽENÝM ŽÁKEM

1. **Mluvte pomaleji, zřetelně vyslovujte**, volte přirozenou hlasitost mluvy, na sluchově postiženého žáka není třeba křičet. Má sluchadlo nastavené na určitou hlasitost, nadměrný hluk ho obtěžuje a může mu působit bolestivé pocity. Jeho porozumění řeči se tím rozhodně nezlepší. Dodržujte zásady dobré výslovnosti, zachovejte přirozený rytmus řeči. **Nepřehánějte artikulaci** ani gesta. Snažte se, aby podobným způsobem mluvili i ostatní žáci ve třídě, dbejte na jejich správnou a zřetelnou výslovnost.
2. Mluvte v kratších větách, za každou větou udělejte krátkou pauzu.
3. Mluvte vždy tak, aby Vám bylo dobře vidět do obličeje. **Zdroj světla musíte mít proti sobě**, nesmí být za Vámi. Žákovi usnadníte odezírání, bude-li výška Vašeho obličeje v úrovni obličeje žáka. Pro dobré odezírání je vhodné osvětlení obličeje.
4. Při čtení z knihy, časopisů, je držte tak, aby **nezakrývaly Váš obličej**. Nemluvte za chůze, vždy zaujměte určitou polohu, která je vhodná pro odezírání. Nemluvte obrácení zády ke sluchově postiženému žákovi.
5. **Nenechávejte mluvit více dětí najednou**, sluchově postižený žák se pak nemůže orientovat a soustředit na odezírání. Děti volejte jménem, upozorníte tak sluchově postiženého žáka, na koho má soustředit svou pozornost. Dovolte žákovi sledovat vyvolané spolužáky.
6. Na žáka s těžkým sluchovým postižením nemluvte z větší vzdálenosti jak tři metry.
7. Ujišťujte se **kontrolními otázkami**, zda žák dobře rozuměl a pochopil Vaše požadavky. Neznámé pojmy vysvětlete, užívejte názorných obrázků, ukázek předmětů či předvedení určité situace tak, aby žák měl možnost pochopit požadavek a necítil se méněcenným.

8. Při přechodu k jiné činnosti předem naznačte, o jakou činnost půjde. Sluchově postižený žák by měl také znát předem **téma rozhovoru**, o kterém se bude mluvit, snažte se zabránit vzniku situací, v nichž by mělo dojít k zesměšnění sluchově postiženého žáka. Dejte mu možnost uplatnit jeho přednosti.
9. Při vyučování uplatněte **individuální přístup**, je vhodné tolerantní hodnocení činností závislých na sluchovém vnímání. Důležitá je příprava diktátů, v případě velkých potíží nahradit diktáty doplňovacím cvičením.
10. Sluchově postižený žák může mít problémy s formulováním odpovědí, vhodná je **taktní pomoc** pedagoga. U těžkých sluchových vad se objevují různé nedostatky v gramatické struktuře jazyka. Žák užívá neadekvátně zvrtná zájmena, předložky, unikají mu koncovky slov, objevuje se setřelá artikulace, narušeny jsou nejčastěji sykavky obou řad, vibranty aj.
11. U sluchově postižených žáků je také nutné počítat při vyučování s **dřívějším nástupem únavy**. Soustředění se na sluchové vnímání a odezírání organismus žáka velmi vyčerpává.
12. Při veškeré činnosti dbejte na **bezpečnost sluchově postiženého žáka**. Zvýšené pozornosti je třeba věnovat při činnostech, kdy žák nemá sluchadla – jako je plavání aj.
13. Při jednání se sluchově postiženým žákem buďte trpěliví, pozorní a citliví. S přihlédnutím **k osobnostním zvláštnostem**, potřebám, typu a stupni sluchového postižení, je třeba adekvátně upravovat podmínky inkluze.
14. Je třeba si uvědomit, že sluchadlo jako základní kompenzační pomůcka nemůže v žádném případě nahradit nepostiženou sluchovou funkci – v místnostech a prostorách se špatnou akustikou se mnohdy **vykytují přeslechy** – např. tělocvična, šatny, školní jídelna aj.
15. Ani sebedokonalejší a sebedražší sluchadla neodstraní zcela sluchové potíže a porozumění řeči (zejména v akusticky nevhodném prostředí). **Sluchadlo nikdy nenahradí zdravé ucho!**

A úplná samozřejmost na závěr:
Nelze současně odezírat a psát si poznámky!

Další rady a doporučení:

- Sluchově postižený žák musí **užívat základní kompenzační pomůcku** – sluchadla nebo kochleární implantát. Je třeba si uvědomit, že někteří sluchově postižení žáci v akusticky nevhodném prostředí (i za použití velmi kvalitních kompenzačních pomůcek) jsou odkázáni na odezírání.
- Odezírání z úst bude usnadněno, když **nebudete při mluvení přecházet po třídě**.
- Když budete předčítat nějaký text, je důležité, abyste **knihu nebo časopis drželi tak, aby Vaše ústa nebyla zakryta**.
- Když během vyučování vyzvete žáky, aby otevřeli učebnice, nastane téměř vždy hluk. Sluchově postižený žák nebude v hluku rozumět pokynům. **Pokyny a čísla stránek napište na tabuli**. Předejdete tak nedorozuměním, otázkám a dalšímu neklidu.
- **Vyučujte tak, aby sluchově postižený žák mohl dobře sledovat Váš obličej i obličej spolužáků**.
- Stůjte nebo sedte při vyučování vždy tak, aby Váš **obličej byl dobře osvětlen** – přirozeným/umělým světlem.
- Sluchově postižený žák by neměl sedět ve Vaší bezprostřední blízkosti, aby se nemuselo stále dívat nahoru (**zaklánět se**), když bude chtít vidět Váš obličej.
- Dbejte na to, aby sluchově postižený žák **nebyl oslňován slunečním nebo jiným světlem** a tím omezován při porozumění řeči kombinovaným způsobem – slyšením a odezíráním.

- **Když mluvíte, buďte vždy obráceni čelem k žákům. Přerušete Váš výklad, když se obrácíte k tabuli.** Výhodné je, když můžete používat zpětné projekory. Pak se nikdy nemusíte obracet ke třídě zády a sluchově postižený žák má dokonalou zrakovou podporu.
- **Knír i plnovous** znemožňuje sluchově postiženému žákovi odezírání.
- **Při řeči nepřehánějte pohyby úst** (artikulaci). To může narušit přirozený rytmus mluvené řeči a tím značně zhoršit srozumitelnost i odezírání.
- **Nemluvte také příliš pomalu.** Při pomalém mluvení si někdy žák musí pamatovat jednotlivá vnímaná slova, aby mohl pochopit smysl mluveného. To může vést k přetížení jeho pozorovacích schopností a větší unavitelnosti.
- Když vysvětlujete **nový pojem**, vyžaduje sluchově postižený žák Vaši zvláštní pozornost. Čím důkladněji budete při tom postupovat, tím solidnější bude základ, na kterém budete stavět další vyučování. Sestavte pro sluchově postiženého žáka (a pro jeho rodiče) **seznam nově probraných pojmů**. Ke každému pojmu připojte příklad použití v jednoduché větě.
- Podněcujte sluchově postiženého žáka k tomu, aby se vždy hned hlásil, když něčemu nerozumí. V takovém případě svoji výpověď nebo výklad spolužáka vyjádřete jinými slovy (je třeba velké diplomacie a taktu, aby sluchově postižený žák nepřišel před spolužáky do rozpaků). Pokládejte **kontrolní otázky**, zda žák porozuměl.
- Nejen pro sluchově postiženého žáka bude užitečné, když třídě nabídnete písemné **členění vyučovací jednotky**, v němž budou vyznačeny nejdůležitější části učiva. Tak bude sluchově postižený žák informován o pravděpodobném průběhu vyučování. Tím mu také bude nabídnuta pomůcka k lepšímu zapamatování probíraného učiva.
- Než zahájíte novou vyučovací jednotku, shrňte stručně nejdůležitější body předchozí jednotky. Při mluvení neužívejte jednotlivá slova nebo neúplné věty. To platí zejména pro homonyma (slova, která stejně znějí a mají stejný ústní obraz, ale různý význam).

Takový způsob komunikace může sluchově postiženého žáka mást. **Používejte proto homonyma vždy v kontextu úplné věty.**

- Když mluví současně dva žáci, máte často i vy sami problémy s porozuměním, toho, co říkají. Sluchově postižený žák je na tom mnohem hůře. Ten může sledovat vyučování jenom, když mluví jedna osoba.
- **Dbejte na to, aby neodpovídalo současně několik žáků najednou.**
- Při vyučování nezapomínejte na **využití vizuálních pomůcek**: fólií, diapozitivů, videa, obrazů...
- Při **diskuzích**, při kterých se přeskakuje z jednoho tématu k druhému je vhodné na závěr shrnout nejdůležitější body. Pokud mluví několik lidí najednou, bývá sluchově postižený žák zmatený.
- Při zkoušení probraného učiva má sluchově postižený žák větší šanci spolupracovat za stejných podmínek jako jeho spolužáci, když otázky budou kladeny písemně (**diktát nahradit doplňujícím cvičením aj.**).
- Sluchově postižený žák, který je při vyučování odkázán na intenzivní naslouchání a dostatečné odezírání, se **rychleji unaví** než ostatní žáci, a proto potřebuje při vyučování krátkou pauzu.
- **Domácí úkoly** by měly být vždy zřetelně napsány na nástěnné tabuli. Sluchově postiženému žákovi, který ještě neumí psát, by měly být zapsány.
- Není pravda, že sluchově postižený žák může nejlépe sledovat vyučování, když sedí **v první řadě**. Tam může možná rozumět učiteli, ale ne už svým spolužákům, kteří sedí daleko, a sluchově postižený žák jim nevidí na ústa.

zdroj: SPC při MŠ a ZŠ pro sluchově postižené, Brno